Planstrategi 2021-2025

Stange kommune

Foto: Jens haugen

Vedtatt 16.12.2020

Innholdsfortegnelse

Kommunal planstrategi 2021-2025 ... 3
Formål, rammer og medvirkning ... 4
Formål ... 4
Lovens rammer ... 4
Planbehovet 2021-2025 ... 4
Rasjonalisering av planbehovet ... 5
Arbeidet med planstrategien ... 6
Medvirkning ... 6
Nasjonale forventninger ... 6
Regional planstrategi – Innlandsstrategien 2020-2024 ... 7
FNs bærekraftsmål ... 8
Sentrale utviklingstrekk i Stange ... 9
Befolkningsutvikling ... 9
By- og tettstedsutvikling ... 10
Samferdsel og infrastruktur ... 10
Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon ... 11
Verdiskapning og næringsutvikling ... 11
Kommunens rolle i kultursektoren ... 13
Natur, kulturmiljø og landskap ... 14
Klima og energi ... 14
Miljøutfordringer ... 15
Folkehelse ... 15
Samfunnssikkerhet og beredskap ... 17
Sektorenes virksomhet ... 18
Langsiktig arealstrategi ... 20
Planbehovet 2021-2025 ... 22

Kommunal planstrategi 2021-2025

Kommunal planstrategi for Stange kommune 2021-2025 ble vedtatt i Kommunestyret 16.12.2020. Ved politisk behandling ble følgende vedtak fattet:

Med hjemmel i plan- og bygningslovens §10-1, tredje ledd, godkjenner kommunestyret forslag til kommunal planstrategi for Stange kommune gjeldende for perioden 2021-2025. Kommunestyret legger til grunn at planbehovet som er fremkommet i planstrategien, legger grunnlaget for kommunestyrets prioritering av planoppgavene i inneværende kommunestyreperiode.

Det legges opp til forberedende oppstart av reguleringsplanarbeidet helt mot slutten av planperioden for Mjøs-stien.

Stange kommune utarbeider en egen handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold.

Tilleggene som fremkommer av vedtaket, er innarbeidet i planstrategiens kapittel 4.

Formål, rammer og medvirkning

Formål

Stange kommune tar for tredje gang i bruk kommunal planstrategi, som et ledd i å avdekke planbehovet for inneværende kommunestyreperiode. Formålet med planstrategien er å klargjøre hvilke planoppgaver kommunen bør starte opp eller videreføre for å legge til rette for ønsket utvikling i kommunen. Hensikten er at planleggingen skal bli bedre og mer behovsstyrt.

Planperioden vi nå legger bak oss, har innebåret omfattende planarbeider. Blant annet er det i 2020 vedtatt ny kommuneplanens arealdel, områdeplan for Stangebyen og reguleringsplan for dobbeltspor Dovrebanen på strekningen Sørli-Åkersvika. En rekke andre planer er i sluttfasen.

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Det er her kommunen legger premissene for samfunnsutviklingen de neste tolv år. Kommuneplanen er også retningsgivende for all sektor- og temaplanlegging. Det ble i arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel, vedtatt i 2014, besluttet at folkehelse og klima skulle løftes inn som tema, i stedet for å ha kommunedelplaner på siden. Målet er å få hele kommunen – både som samfunn og organisasjon – til å dra i samme retning, og tenke folkehelse og klima i alt vi gjør.

Følgende satsningsområder ligger til grunn gjennom kommuneplanens samfunnsdel:

- **Folkehelse** – utjevne sosiale forskjeller i helse og levekår
- **Bolyst og attraktivitet** – et livskraftig lokalsamfunn med varierte botilbud
- **Barnehage, skole og utdanning** – kultur for læring og danning
- **Infrastruktur** – en effektiv og moderne infrastruktur.

Satsningsområdene peker på det som skal gis særlig oppmerksomhet og ressurser i planperioden.

Lovens rammer

Plan- og bygningslovens §10-1 fastslår at: *Kommunestyret skal minst en gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.*

Kommunen skal i arbeidet med planstrategien innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Den kommunale planstrategien skal også ta hensyn til de nasjonale forventningene til kommunal planlegging og den regionale planstrategien.

Planbehovet 2021-2025

Stange kommune befinner seg i en periode med historisk høy satsning på infrastruktur gjennom kommunen. Bedre kommunikasjon til og fra kommunen kombinert med et ambisiøst vekstmål for befolkningsutvikling og tilflytting, kan og vil skape store forandringer i Stange. Samtidig er det sterke forventninger fra nasjonalt og regionalt hold om å bidra mot det grønne skiftet. Å lykkes i å møte denne fremtiden forutsetter en bevisst holdning til hvor vi åpner opp for boligbygging og næringsetablering i kommunen vår. Dette må reflekteres i kommunens planverk. Rullering av planer samt enkelte nye planer vil være sentrale virkemidler i dette arbeidet i planperioden.

Samtidig er det viktig å følge opp de vedtatte planer kommunen har. Kommunen har i flere runder med planstrategi lagt ambisjonene høyt. Kommunen er nå inne i en periode med atskillig trangere økonomiske rammer enn tidligere, og er som følge av dette inne i en omfattende omstillingsprosess. En realistisk avgrensning av planbehovet i kommende periode må avspeile omstillingsprosessen, nasjonale forventninger og Plan- og bygningslovens føring om at planarbeider ikke skal gjøres mer omfattende enn nødvendig. Planbehovet mot 2025 er oppsummert i kapittel 4.

Rasjonalisering av planbehovet

De planer som løftes fram i planstrategien, utgjør kommunens ambisjoner i planperioden. Dette for å støtte opp under de nasjonale forventningene om gode og effektive planprosesser, samt målrettet planlegging.

Illustrasjonen under viser plansystemet og planhierarkiet i kommunen, og hvordan de strategiske planene kobles opp mot de mer detaljerte planene og videre mot gjennomføring (handlingsdel).

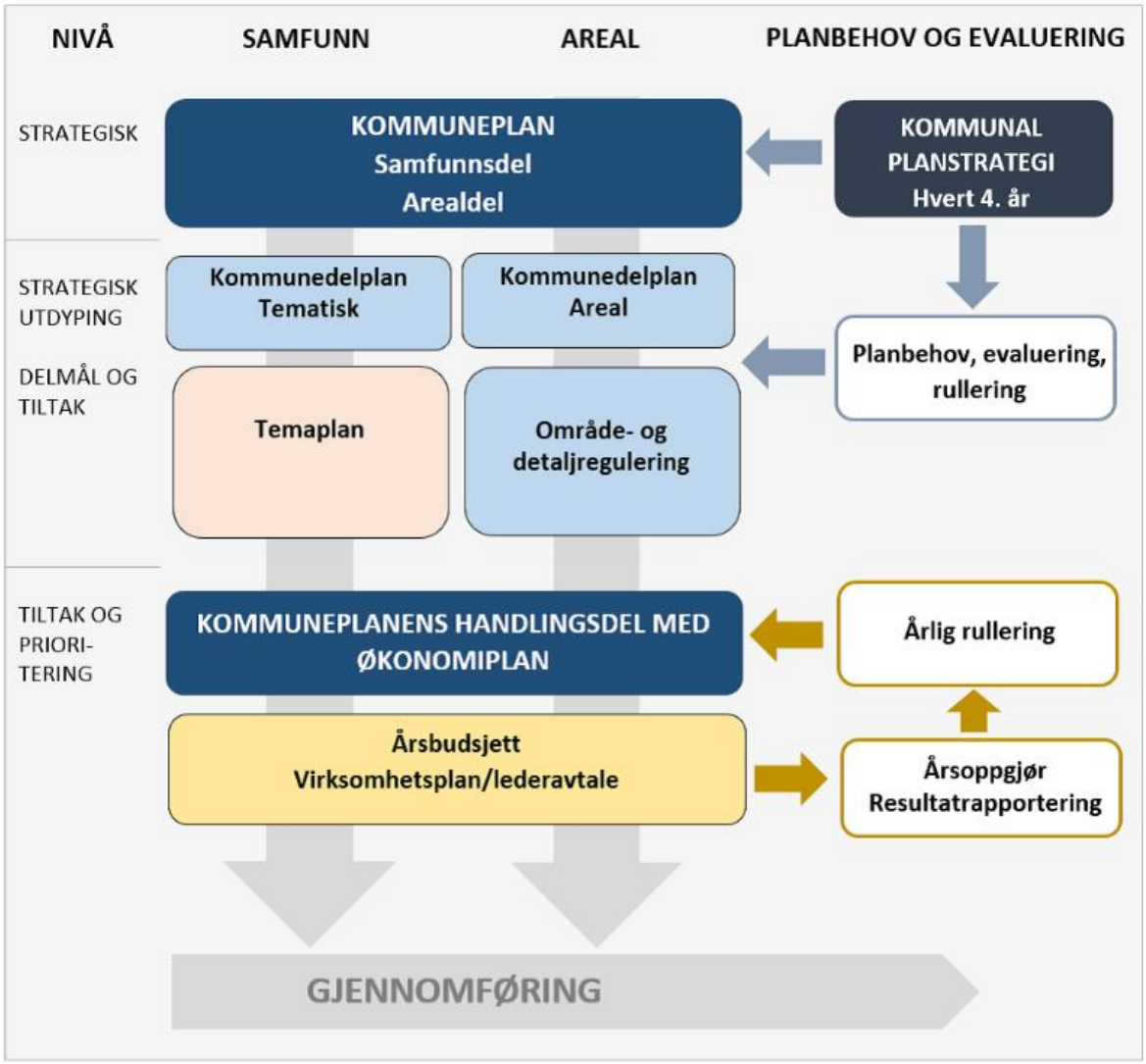

Arbeidet med planstrategien

Prosessen med planstrategien ble iverksatt senvinteren/våren 2020. For å ha et faglig grunnlag for å vurdere planbehovet i kommunestyreperioden, er det utarbeidet et *Status- og utfordringsdokument* med tilhørende *Grunnlagsdokument for folkehelse*. Faktaopplysningene i disse dokumentene danner utfordringsbildet som gir grunnlaget for å drøfte utviklingstrekk i kommunen som samfunn og organisasjon, og således anbefalinger om planbehov.

Medvirkning

Kommunedirektøren har i oppstartsfasen diskutert på hvilket nivå en skal legge medvirkningen. Planstrategien er ikke en plan, og dermed ikke en arena for å vedta tiltak, men å drøfte utviklingstrekk i kommunen, som grunnlag for å vurdere planbehovet i kommunestyreperioden. Den brede medvirkningen vil være mer egnet når de ulike planarbeidene igangsettes.

Kommunedirektøren har orientert om status og prosess for arbeidet i følgende utvalg i løpet av 2020:

- Formannskapet, 3. juni 2020
- Det faste planutvalg, 25. august 2020

Det er gjennom utvalgenes behandling av Status- og utfordringsdokumentet (kunnskapsgrunnlaget) at den politiske medvirkningen i all hovedsak har funnet sted. Kommunedirektøren har holdt orienteringer i forbindelse med Planutvalgssak 23/20 og Driftsutvalgssak 11/20, og lagt opp til drøfting og diskusjon i forbindelse med den politiske behandlingen av dokumentet. Status- og utfordringsdokumentet er i tillegg sendt til Eldrerådet, Integreringsrådet, Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne og Barn og unges kommunestyret pr. epost 16. oktober 2020.

Nasjonale forventninger

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Siste utgave ble vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019. Regjeringen legger vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Regjeringens forventninger er som følgende, fordelt på fire tema:

1. FNs bærekraftsmål som grunnlag for regional og kommunal planlegging
   1.1. FNs bærekraftsmål som grunnlag for regional og kommunal planlegging
   1.2. Tydelig retning for samfunnsutviklingen
   1.3. Effektive og kunnskapsbaserte planprosesser
   1.4. God gjennomføring av arealplaner
   1.5. Økt bruk av digitale verktøy i planleggingen
2. Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn i hele landet
   2.1. Næringsutvikling gir grunnlag for velferd
   2.2. Et samfunn med lave utslipp, som er trygt og tilpasset klimaendringene
   2.3. Aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier
   2.4. Ressursbasert næringsutvikling
3. Bærekraftig areal- og transportutvikling
   3.1. Styrket knutepunktsutvikling

   3.2. Mer vekt på regionale løsninger
4. Byer og tettsteder der det er godt å bo og leve
   4.1. Åpne og inkluderende
   4.2. Trygge og helsefremmende
   4.3. Kvalitet i våre fysiske omgivelser
   4.4. Levende sentrumsområder

Regjeringen har gjennom forventningene en hensikt om å gjøre planleggingen mer målrettet og bidra til at nasjonale interesser blir ivaretatt. Samtidig skal forventningene bidra til at planleggingen legger fokus på en bærekraftig samfunnsutvikling.

Regional planstrategi – Innlandsstrategien 2020-2024

I likhet med kommunen, skal fylkeskommunen utforme en regional planstrategi. Etter fylkessammenslåingen 1.1.2020 er første planstrategi utarbeidet for et nytt, større fylke, og denne er gitt navnet Innlandsstrategien. Det forventes at Stange kommune forholder seg til målsetningene i regional planstrategi. Innlandet fylke har valgt seg *Innlandet – Eventyrlige muligheter* som visjon, utdypet som *Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.*

Sammen med denne visjonen ble det vedtatt fire satsningsområder, som ligger til grunn for Innlandsstrategien:

- Innbyggere
- Innovasjon
- Inkludering
- Infrastruktur

Strategien bygger også på følgende langsiktige utviklingsmål:

- Bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser
- Levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder
- At aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Det er utarbeidet globale mål som gjelder for alle medlemsland i FN. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng, og det blir viktig å finne en god balanse mellom mennesker, miljø og økonomi. De tre bærekraftsperspektivene henger sammen og er avhengige av hverandre. Nederste figur viser hvordan bærekraftsmålene og deres målsetninger innen sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft er sammenvevd og avhengige av hverandre på flere nivåer. Det forventes gjennom nasjonale forventninger at kommunene legger bærekraftsmålene til grunn for planleggingen.

Sentrale utviklingstrekk i Stange

Som nevnt, foreligger det et *Status- og utfordringsdokument* som grunnlag for prioriteringer i planstrategien. Dette er utformet i to deler hvorav *Grunnlagsdokument folkehelse* foreligger som eget vedlegg. Nedenfor følger en kort oppsummering av status- og utfordringsbildet.

Befolkningsutvikling

Stange kommune har hatt en god folketilvekst over flere år. Veksten er ujevnt fordelt på skolekretsene. Målene i gjeldende kommuneplan er at veksten i kommunen skal ligge rundt landsgjennomsnittet, på 1.2%.

Historisk (faktisk) befolkningsutvikling per år						
2013	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
1.7%	1.4%	0.5%	1%	1.6%	1.3%	0.7%

Den årlige befolkningsveksten i Stange har tidvis ligget godt over vekstmålet. Hittil i 2020 har det vært en svak befolkningsnedgang. Dette skyldes hovedsakelig en uvanlig økning i utvandring i 1. og 2. kvartal 2020, og det er derfor mye som tyder på at nedgangen er relatert til Covid-19.

Siden 2014 har den nasjonale befolkningsveksten flatet ut noe, hovedsakelig som følge av lavere nettoinnvandring, og dette gjelder også Stange. SSBs befolkningsfremskrivninger anslår en tydelig utflating i folketall. SSBs prognoser ble nedjustert i 2018 i forhold til 2016, og videre nedjustert i 2020-prognosen. Med de endrede rammeforutsetningene en står overfor, er det en forutsetning for videre vekst og attraktivitet at kommunen tar en aktiv styring over *hvor* den fremtidige veksten skal finne sted. Grunnlaget for dette er blant annet utdypet i kunnskapsgrunnlaget til Areal- og transportstrategi for Mjøsbyen, som Stange kommune er en del av.

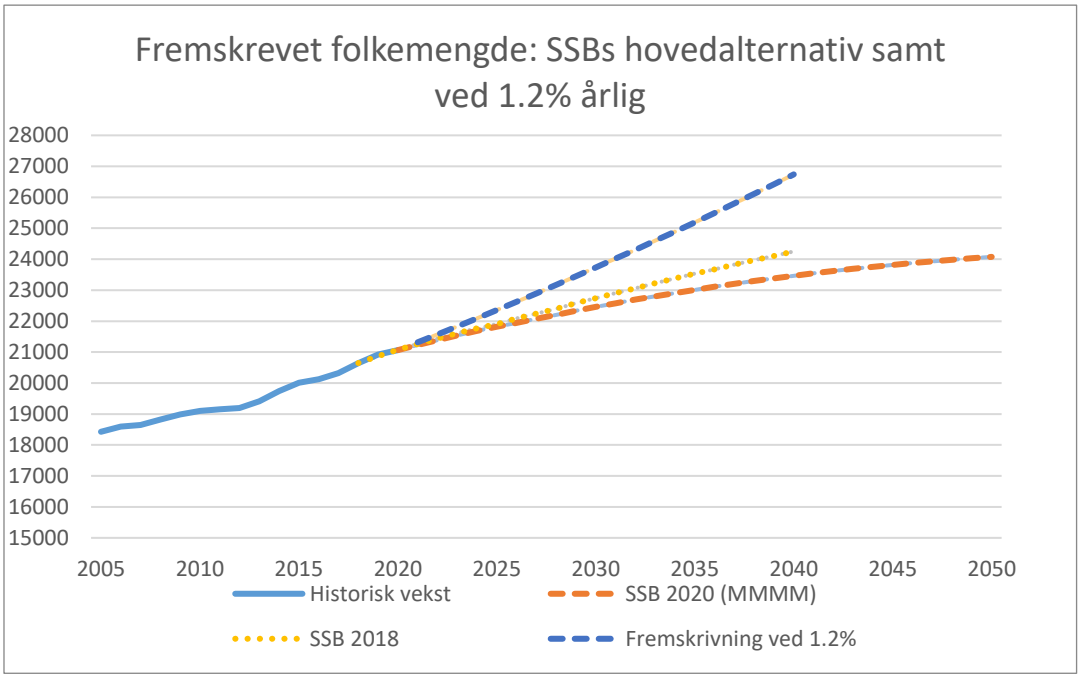

Samtidig forutser også SSB en stadig økende levealder. Denne utviklingen har vært varslet i en årrekke. Fram mot 2040 vil innbyggere i aldersgruppen 80+ dobles, mens innbyggertallet i de yngre aldersgruppene forblir nesten uendret.

Som et ledd i vurderingen av skolekapasitet og –struktur i kommende kommunestyreperiode, ble det i Formannskapets behandling av Status- og utfordringsdokumentet løftet et ønske om detaljerte

fremskrivninger av barn i alderen 5-12 fordelt på skolekrets. Dette vil bli innarbeidet i Status- og utfordringsdokumentet i forbindelse med sluttbehandlingen av endelig planstrategi.

Utviklingen over tid viser at en positiv befolkningsvekst i Stange er helt avhengig av mobilitet i befolkningen, det vil si innenlands nettoflytting og innvandring. Med andre ord er bostedsattraktivitet og arbeidsplassattraktivitet vesentlige faktorer for Stange.

Den fremskrevne befolkningsutviklingen representerer en stor utfordring for kommunens organisering og økonomibilde, ikke minst med hensyn til tjenestebehov. Å imøtekomme denne utviklingen vil avhenge av en omstilling til et aldersvennlig samfunn. Regjeringens kvalitetsreform **Leve hele livet** skal imøtekomme utfordringene knyttet til den endrede demografiske sammensetningen med flere eldre, og snu perspektivet på den eldre delen av befolkningen fra utfordring til ressurs.

By- og tettstedsutvikling

I likhet med resten av landet ser vi en vedvarende tendens til økt sentralisering også i Stange. I 1995 var Stanges befolkning relativt jevnt fordelt mellom tettbygd og spredtbygd. I 2020 bor nesten to tredeler i tettbygde strøk. Befolkningsutviklingens fordeling på skolekretser gjenspeiler denne tendensen. Volumet av veksten har vært klart størst i Ottestad og Stange kretser. Stange kommunes varierte botilbud, med både urbane og landlige kvaliteter, anses som en del av kommunens bostedsattraktivitet og dermed grunnlag for vekst. Dette ligger til grunn for deler av Samfunnsdelens arealstrategi: *Satsning på tettstedene langs Intercity-strekningen og opprettholde tettsteds- og grendestrukturen*.

Nasjonale forventninger til kommunal planlegging gir tydelige føringer om å fortette rundt kollektivknutepunktene. Dette gir positive ringvirkninger, blant annet ved å redusere transportbehovet og arealbeslaget, noe som har positive effekter for klima, energi og natur. God tettstedsutvikling legger også grunnlaget for næringsutvikling og innovasjon, og gir kommunen anledning til å konsentrere innsatsen for tjenester som renovasjon, vann og avløp, veg, trafikksikkerhet, mm. Spesielt viktig er det i perspektiv økende levealder å rasjonalisere kommunens tjenesteyting innen helsesektoren, blant annet ved hjemmebaserte tjenester.

Samferdsel og infrastruktur

Stange og Innlandet befinner seg i en tid med historisk store investeringer i infrastruktur. Infrastruktur er en avgjørende drivkraft for samfunnsutviklingen, både når det kommer til konkurranseevne, bosetting, pendlingsmuligheter, tjenesteproduksjon og oppvekstvilkår. Samferdsel er således et viktig virkemiddel for å bidra til regional og ikke minst lokal samfunnsutvikling. En velfungerende infrastruktur er forutsetningen for at folk kan bygge og bo.

Stange kommune ligger strategisk til: Europavei 6, Riksveg 3 og Fylkesveg 24 krysser hverandre rett utenfor Stangebyen, mens Fylkesveg 222 er hovedforbindelsen mellom Hamar, Stange og Tangen. Dovrebanens timesavganger og tidvis halvtimesavganger ved Stange og Tangen gjør avstandene både til Oslo og Gardermoen korte. Dobbeltsporet jernbane er ferdig regulert til Åkersvika, og utbygging skal etter planen stå ferdig i 2026. Reisetidsbesparelsene som utløses av denne historiske utbyggingen øker Stanges attraksjonskraft i regionen.

Stange er en av få Innlandskommuner som står med én fot i Mjøsbyen og én i Osloregionen. Osloregionen er i sterk vekst, og gir Stange muligheter til å ta del i denne veksten. Med en estimert reisetid til Oslo på 40 minutter vil Stange kunne representere en reell forstad til Oslo. Dette skaper både muligheter og utfordringer, ikke minst i å kanalisere veksten til en langsiktig bærekraftig samfunnsutvikling.

Bredbåndsinfrastruktur

Infrastruktur er mer enn bare veg og bane. Bredbånd er en grunnleggende infrastruktur med alt større viktighet i samfunnet, og kommunens samfunnsansvar for denne infrastrukturen har dermed økt i siste tiår. Siden 2015 og frem til i dag har Stange kommune jobbet aktivt med utvikling av tilgjengeligheten av bredbånd i områder som ikke er attraktive for kommersiell utbygging. Bredbåndsdekningen i kommunen er sterkt forbedret siste ti år, og prosentandelen som har tilgang på høyhastighets internettdekning er oppe i 77% i 2020. Medregnet utbygginger som er i prosess i skrivende stund, vil dekningsgraden i 2021 være oppe i 87.5%.

Dagens samfunnsstruktur har skapt alt større krav til internettinfrastruktur. Bredbåndstilgang er en forutsetning for daglig drift av bedrifter, inkludert landbruksforetak. Denne infrastrukturen inngår også i vurderingsgrunnlaget for mange som vurderer å bosette seg i kommunen. Å ha flere enheter tilkoblet internett samtidig i forbindelse med både leksearbeid og fritidsbruk, har blitt en del av folks hverdagsliv. Samtidig ser en også at god tilgjengelighet til stabilt bredbånd med høy kapasitet er viktig for bruk av hjemmekontor, en faktor som har blitt tydelig aktualisert i forbindelse med Covid 19-pandemien. I et år der hjemmekontor har blitt en del av mange innbyggeres hverdag, i en bredere sammenheng der tjenester som for eksempel banktjenester i tiltagende grad er blitt digitalisert, er det å sørge for lik tilgang på bredbåndsinfrastruktur en utfordring i forbindelse med å motvirke digital utenforskap.

I forbindelse med forrige planstrategi ble det vedtatt å utarbeide en helhetlig bredbåndsstrategi. Dette arbeidet ble i løpet av planperioden nedprioritert, delvis av kapasitetshensyn, men hovedsakelig grunnet den raske teknologi- og markedsutviklingen, med blant annet introduksjon av 5G-mobilteknologi og utfasing av Telenors kobbernett. Frem til i dag er det stor usikkerhet knyttet til hvorvidt 5G-teknologi vil kunne bli et reelt alternativ til andre typer høyhastighetsbredbånd i landlige strøk, der det grunnet et spredt utbyggingsmønster er utfordrende for kommunen å oppnå full dekning. Den teknologiske usikkerheten kombinert med at kommunen per i dag har kommet ganske langt med utbygging av fiberbasert bredbånd, gjør at det ikke lenger anses hensiktsmessig å lage en langsiktig strategi. Det vil være mer hensiktsmessig å utarbeide en utbyggingsplan for de resterende områdene.

Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon

Et av Stanges konkurransefortrinn med hensyn til bostedsattraktivitet er en god utbygget infrastruktur, som muliggjør pendling i alle retninger. Kommunen har en 40% egendekning av arbeidsplasser, som betyr at av 10210 sysselsatte innbyggere i Stange, arbeider 40% i Stange og 60% pendler ut. 60% av de som pendler ut, pendler til Hamar. Mesteparten av arbeidskraften blir i Hamarregionen og understreker Hamarregionen som et felles bo- og arbeidsmarked. Det er også noe pendling inn til Stange fra nabokommuner og Oslo. Den naturlige geografiske samhandlingen mellom kommunene bidrar til å skape vekst og verdiskapning i regionen. Dette betyr at Stange må ta hensyn til det regionale perspektivet i sin planhandling, for eksempel når det gjelder kollektivtransport.

Verdiskapning og næringsutvikling

Stange kommune er en landbrukskommune med stor produksjon av mat og trevirke. Felleskjøpets kornmottak i Stange og de to store allmenningene er et illustrerende bilde på dette. Landbruket utgjør et viktig grunnlag for verdiskapning og næringsutvikling i kommunen gjennom de ringvirkningene landbruksnæringen skaper, gjennom sysselsetting og bosetting. Direktesalg, lokal videreforedling og forskning innenfor bioteknologi er en del av landbrukets næringskjede i Stange kommune og regionen. Når det gjelder skogbruket genereres det ikke mange arbeidsplasser i seg selv, men bruk og foredling av trevirke og cellulose, er pekt på som viktige områder i overgang til det

grønne skiftet og bioøkonomi. Her har Stange et fortrinn med sine skogressurser og sentrale plassering.

Næringsutviklingen henger tett sammen med føringer gitt i kommuneplanens arealdel, med hensyn til tilgjengeligheten av planavklarte arealer til næring. *Infrastruktur – drivkraft i nærings- og samfunnsutvikling* er løftet frem som et av fire satsningsområder i kommuneplanens samfunnsdel. Derfor fortsetter Stange kommune å tilrettelegge for både å støtte opp under storsamfunnets investeringer slik det er gjort gjennom blant annet kommunedelplan Tangen og områdeplan for Stangebyen, og kommunen ønsker i enda større grad å tilrettelegge for synergieffekter. I arealsøk etter nye næringsområder har det vært et poeng å ikke røre dyrket mark, noe vi i Stange kommune har mulighet til ved å ha områder på grunnfjellet og som attpåtil gjennomskjæres av hovedferdselsårene i Innlandet, på vei og bane.

Utvikling av flerbruksterminalen på Sørli og dens fordeler med plassering langs jernbanen, vil være fordelaktig med hensyn til mange av målsetningene i kommuneplanens arealdel og samfunnsdel. Godsterminalen har god tilgang på råvaretilgang og industri knyttet til foredling, spesielt tømmer som en del av bioøkonomien. Utvikling av arbeidsplasser har en attraksjonskraft i forhold til befolkningsvekst, ved å ha arbeidsplasser i kort avstand til økt befolkning. Dette kan igjen kobles til folkehelse. Samtidig er det også en del av målsetningen om å utnytte potensialet som ligger i samferdselsutbyggingen som har foregått, og i tråd med samfunnsdelen.

Kommunens strategiske næringsplan, 2014-2020, er p.t. under rullering, og skal fortløpende behandles i Næringsrådet før den er planlagt sendt ut på høring omkring årsskiftet 2020/2021.

Næringsliv i vekst

For å opprettholde og videreutvikle et variert næringsliv er det behov for at nye bedrifter etableres. For Stange kommune ligger antallet nyetableringer noe lavere enn hos Hamar og Ringsaker. Stange har likevel en svært god næringsvariasjon sammenliknet med fylket og landet som helhet. Variasjon i bedrifter gjør kommunens næringsliv mer robust overfor konjunkturer enn om en hadde en stor grad av ensretting i arbeidsmarkedet.

Når det gjelder videre næringsutvikling i kommunen tydeliggjør arealdelen en strategi med varierte næringsområder. Det er tilrettelagt for fortsatt næringsutvikling ved utvidelse av Stange næringspark. Skavabakken har fortsatt et stort potensiale. Samferdselsutbyggingen gjennom Stange gir nye muligheter også for næringsutvikling. Dette tar kommunen konsekvensen av ved at større arealer er planavklart til næring på Sørli. Arealdelens forslag til næringsarealer også på Kolostuen ved E6 avklares i kommunal- og moderniseringsdepartementet. Disse områdene vil til sammen kunne utgjøre et stort potensiale for næringsutvikling innenfor logistikk (transport, terminal, godshåndtering, jernbanerelatert virksomhet osv.), og ikke minst mulighet for nye næringer innfor råvarebasert bearbeiding og produksjon, blant annet fra skogbruket som nevnt over. Kommuneplanens arealdel legger til rette for en framtidsrettet satsning som vil kunne bety mange nye arbeidsplasser i framtida gjennom sentrumsutvikling og nye næringsarealer. Interessante næringsmiljøer, arbeidsplasser og rik ressurstilgang samt strategisk tilknytning til samferdselsinfrastruktur utgjør en del av kommunens og regionens attraksjonskraft.

Et velfungerende arbeidsmarked

Høy deltagelse i arbeidslivet er en viktig drivkraft for vekst og verdiskapning, og ikke minst helsefremmende for den enkelte. Tilknytning til arbeidslivet er en viktig helsefremmende faktor i innbyggernes liv, og også god ressursutnyttelse i kommunen. Høy grad av arbeidsmarkedsintegrasjon (pendling) mellom kommunene indikerer fleksible arbeidsmarkeder. At ikke arbeidsplasser er

lokalisert i egen kommune trenger ikke være en indikator på et dårlig lokalt arbeidsmarked, men tvert imot, en indikator på et dynamisk regionalt arbeidsmarked der kommunene drar nytte av hverandres fordeler og særtrekk. Det generelle bildet for Stange er at vi har en høy sysselsetting. Ved utgangen av 2019 lå arbeidsledigheten på 2.2%, mens landsgjennomsnittet var på 2.1%. Arbeidsledigheten blant unge (15-29 år) har gått ned fra 4% i 2015 til 2.8% i 2019. På yrkesdeltagelse sett under ett, ligger Stange på 64.9% i 2019. Fylkesgjennomsnittet er 65.1%, og landsgjennomsnittet er 67.1%.

Andelen helt ledige i arbeidsstyrken steg skarpt i mars og april 2020; her var gjennomsnittet i Innlandet 9.7% i mars og 8.5% i april. I Stange var tallene hhv. 8.8% og 7.5%. I september har ledighetstallene stabilisert seg på 2.9%, mens fylkesgjennomsnittet er 2.8%. Dette er fortsatt en meget usikker situasjon, og langtidseffektene av Covid 19-pandemien på arbeidsmarkedet er fortsatt ukjente. Vi vet at tilknytning til arbeidslivet er viktig for tilhørighet og innenforskap i samfunnet og dermed en viktig folkehelsefaktor.

Kompetanse

Næringslivets tilgang på kompetanse er også viktig for næringslivsvekst og attraksjon. Ser vi på kompetansedimensjonen under ett, kommer Stange relativt sett godt ut, dog noe under landsgjennomsnittet. Dette kan ha sammenheng med hvilke typer næringer som befinner seg i Stange. Andelen innbyggere i aldersgruppen 30-39 år med grunnskole som høyeste fullførte utdanning ligger på 23%, mot landsgjennomsnittet på 20%. Innlandet fylke ligger på 24%. Utdannelsesnivået i kommunen øker noe blant den yngre gruppen av befolkningen. Frafall i videregående skole har gått ned fra 27% i 2010 til 21% i 2018. Dette er en positiv utvikling, men frafallet er fortsatt en utfordring, i det det reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet, øker risikoen for uføretrygd og gir dårligere levekår og helse.

Landbruk

Gjennom strategisk næringsplan har Stange kommune definert følgende mål for landbruket i Stange: *Stange kommune skal øke matproduksjonen med minst 20% innen 2030.* Følgende strategi er lagt til grunn for å lykkes: *Stimulere til økt matproduksjon med utgangspunkt i produksjoner med lokale fortrinn, sterke fagmiljøer og økt kompetanse.* Stange har et levende landbruk, og forvaltningen av jordbrukets ressurser er basert på en bærekraftig ressursbruk og arealforvaltning. Landbruket i Stange står også overfor utfordringer som for eksempel miljø og forurensning, strukturrasjonalisering/jordleie, og det faktum at kampen om arealene er tøffe. I tillegg er spesielt jordbruket sårbart for påvirkning av klimaendringene, og klimatilpasning blir alt viktigere i årene som kommer.

Landbruket er en bærebjelke i Stangesamfunnets næringsutvikling og verdiskaping. En konsekvens av storsamfunnets investeringer på veg og bane, berøres også landbruksinteresser, spesielt av arealbruksendring og endret arrondering. Skogen har stor betydning for verdiskapning gjennom en aktiv bærekraftig drift av skogressursene, noe som er viktig med tanke på den fremtidige bioøkonomisatsningen som er forespeilet. I tillegg til råvareproduksjon er skogsarealene også viktige for friluftsliv, opplevelse, naturmangfold og folkehelse og dermed en viktig ressurs for kommunen.

Kommunens rolle i kultursektoren

I henhold til kommuneplanens samfunnsdel har kommunens kulturarbeid over tid endret fokusområder. Fra å være en ren forvaltningsadministrasjon til å i større grad benytte kultur aktivt i kommunens utvikling av omdømme, stedskvalitet og attraktivitet. I dag ivaretas mange av de samme

forvaltningsoppgavene samtidig med strategisk arbeid knyttet til utvikling av møteplasser og innholdsproduksjon. Noen av kommunens kulturprosjekter har som mål å være synlig lokalt, regionalt og nasjonalt. Et godt kommunisert kulturtilbud kan bidra til å styrke kommunens identitet og egenart.

Stange kommune jobber med utgangspunkt i kunsten og kulturens egenverdi, og dets sentrale plass i lokal og regional samfunnsutvikling. Offentlig sektor har et særlig ansvar for å sikre og synliggjøre en variert flora av kunstuttrykk, men det er i dag uklart i hvor stor grad dette skal omhandle blant annet innkjøp av kunst. I det videre vil det derfor være behov for en avklaring rundt hvilken rolle kommunen skal ha i et kunst- og kulturperspektiv.

Natur, kulturmiljø og landskap

Stange kommune har et rikt kulturlandskap med viktige kulturminner tilknyttet skog og jordbruk. I tillegg kommer bygningsmiljøer knyttet til tettstedsdannelser, forsamlingslokaler, skoler og industri. Kulturlandskapet i Stange vestbygd er av nasjonal verdi. Området har et særpreget landskap med gårder, åkrer og kulturminner og viser en stor tidsdybde. Kulturminneplanen vil være et viktig verktøy i kommunens saksbehandling. Den er også viktig i attraktivitetsarbeidet som er nedfelt i samfunnsdelen, ved at vår kulturarv er med på å gi Stange sitt særpreg og identitet. Mange kulturmiljøer er også arenaer for kunst og opplevelse, og mulighetene som ligger i nærturmuligheter og urørt natur bør dyrkes. Kulturminner er under press, både som følge av endrede klimatiske forhold, men også av menneskelig aktivitet, mangel på menneskelig aktivitet (gjengroing, vedlikehold, forfall), og konflikt med andre interesser (f.eks arealbruk).

Arealendring er den viktigste årsaken til nedgangen i naturmangfoldet i Norge. 85% av de truede eller nær truede artene er truet fordi artenes leveområder forsvinner eller endres. Verdens første globale rapport om verdens naturtilstand, utgitt av FNs Naturpanel i 2019, viser at én million av jordas åtte millioner arter er truet, og at tap av naturmangfold er en like stor trussel mot verden som klimaendringene.

En bærekraftig arealpolitikk som tar hensyn til naturmangfoldet er en forutsetning for å snu utviklingen. Med utgangspunkt i naturmangfoldloven er alle sektorer nå forpliktet til å belyse konsekvensene for naturmangfoldet knyttet til alle typer inngrep i norsk natur. En rekke arter, naturtyper og økosystemer skal tas ekstra vare på i Stange, ut fra en kunnskapsbasert forvaltning.

For Stange kommune vil det være viktig å fokusere på oppdatert kunnskap og retningslinjer som sikrer nødvendig oppfølging av dette arbeidet, spesielt der nye områder utsettes for varige inngrep.

Klima og energi

Stange kommune har valgt å innlemme klima- og energi i kommuneplanens samfunnsdel, og derav gå bort fra tidligere separate kommunedelplaner. Langsiktig bærekraft er en forutsetning for å snakke om mål og visjoner for kommunens kjerneområder som oppvekst, helse, og samfunnsutvikling. Formålet med å løfte tematikken opp på kommuneplannivå er at dette skal ligge til grunn for samfunnsutviklingen. For å sikre oppfølging ble det besluttet å utarbeide en egen handlingsplan for klima og energi. Denne er pr. oktober 2020 i merknadsbehandling etter høring, og med forventet sluttbehandling tidlig 2021. Handlingsplanen setter ambisiøse mål for at Stange kommune skal ta sin del av arbeidet med å bringe samfunnet inn i det grønne skiftet.

En konsekvens av å definere klima og energi som eget satsningsområde i kommuneplanen er imidlertid at prioritering innenfor miljøfeltet ikke er diskutert. Status- og utfordringsdokumentet viser at det er et behov for økt fokus på miljøtemaet.

Samtidig er samordnet areal- og transportplanlegging et av de kanskje viktigste klimatiltakene kommunen har som virkemiddel. Hensynet til klima og miljø er et sentralt argument for kommunens satsning på tettstedene langs Intercity-strekningen. En god, samordnet areal- og transportplanlegging, kombinert med at vi bygger opp under eksisterende tettsteder og kollektivknutepunkt, gjør kommunen i stand til å aktivt påvirke klimagassutslippene og mobilt energibruk. Det er avgjørende for videre måloppnåelse at klima og energi, samt de andre aspekter av FNs bærekraftsmål, legges til grunn i overordnet planverk.

Miljøutfordringer

Som status- og utfordringsdokumentet viser, er kommunens lovpålagte oppgaver innen miljø mange og vide. Kommunen har ansvar for fallvilt, fellingslag for rovdyr, viltforvaltning, vannforvaltning, forurensning og forsøpling, grunnforurensning, naturmangfold, viktige naturtyper og rødlistede arter, og bekjempelse av fremmede arter. Utfordringsbildet er komplekst, og innebærer mange prioriteringer. Beslutningen om å utarbeide en handlingsplan for klima og energi, har ført til at det er få eller ingen politiske prioriteringer på miljøfeltet. Utfordringen ligger i hvordan løse alle lovpålagte oppgaver og samtidig ha handlingsrom til å ligge i forkant av mindre presserende oppgaver. Ut ifra dagens ressursprioriteringer, blir det for eksempel lite kapasitet til å jobbe med miljøfyrtårnsertifisering. I løpet av foregående planperiode har det fremkommet et behov for en miljøplan, som kan gi politisk forankrede prioriteringer for kommunens arbeid med miljø.

Avfall

Reduksjon av avfallsmengden, økt gjenbruk og gjenvinning, samt riktig håndtering og disponering av restavfall og spesialavfall, er viktig for å begrense utslipp av klimagasser og forurensning til jord, vann og luft. Forurensning som følge av avfall kan innebære skader på ulike organismer, mennesker og miljøet både lokalt og globalt. Tradisjonelt har det vært mest fokus på avfall som lokal forurensning med et folkehelseperspektiv. Nå er avfall som forurensning i globalt perspektiv som følge av utslipp til luft, aktualisert.

En godt fungerende, kommunal renovasjonsordning for husholdningsavfall er viktig for å forhindre uønsket forsøpling og forurensning. Hias-kommunene har i en årrekke hatt gode ordninger for innsamling og håndtering av husholdningsavfall og kommer godt ut sammenliknet med landets kommuner. Kommunens ansvar og oppgaver på dette området er godt ivaretatt gjennom egen, regional samarbeidsordning og jevnlig rullerende kommunedelplan. I avfallsplanen er det slått fast at det som hovedregel skal etableres felles avfallsløsninger i nye utbyggingsområder med konsentrert bebyggelse.

Folkehelse

Kommunens målsetning forankret i samfunnsdelen er å tilrettelegge for god folkehelse, og at folkehelse skal gjennomsyre alt vi gjør. Målet med folkehelsearbeidet er flere leveår med god helse for den enkelte, og å redusere sosiale forskjeller i helse. *Oversiktsdokument folkehelse* ligger til grunn for valgene som gjøres i planstrategien.

Det generelle bildet viser at det står bra til med folkehelsen i Stange kommunen, men at vi på noen områder ligger under langs- eller fylkesgjennomsnittet, og at enkelte faktorer er i negativ utvikling. Sentrale spørsmål å stille seg blir: Hvordan skal vi jobbe for å opprettholde, forbedre og utvikle det som er bra? Hvordan skal vi bli bevisst på, gjøre kjent og dyrke de helsefremmende faktorene vi har lyktes med?

Kommunen har et yrende lag- og foreningsliv, og således også et bredt spekter av kulturtilbud. Nærheten til Mjøsa og et svært variert kulturlandskap og skoglandskap, gir gode muligheter for et

aktivt liv gjennom skiløyper, skogsstier og gang- og sykkelveger. Som det fremgår av grunnlagsdokumentet, viser Kantar-undersøkelsen i 2019 at 90% av Stanges innbyggere har turterreng innen 500 meter fra boligen sin. Potensialet som ligger i nærturmulighetene må dyrkes og videreutvikles.

Integreringsarbeidet er avgjørende for folkehelsen til en andel av Stanges befolkning. Trenden innen flyktningetjenestens område er lavere bosetting og stort sett overføringsflyktninger som kommer direkte fra utland. Det ser ut til at flere av bosettingene i 2020 er deltagere med mer formell kompetanse enn 2016-2019, som kan gi utslag i tidligere kvalifiserte deltagere i kvalifiseringsprogrammet i 2021 og 2022. Utfordringen ligger i blant annet mangel på nok praksisplasser, et viktig element av flyktningers overgang til yrkeslivet. Dette peker seg ut som et fokusområde for integreringsarbeidet.

Selv om samfunnsdeltagelsen sett over ett er høy, sett i perspektiv av utdanning, organisasjonsliv, og tilknytning og tilhørighet til arbeidslivet, ser vi at faktorer som kjennetegner utenforskap er økende. Det er varslet at flere av tiltakene knyttet til Covid 19-pandemien, som omhandler både sports- og fritidsaktiviteter så vel som andre private arrangementer, vil økte utenforskap blant særlig utsatte grupper. Arbeidsledigheten har økt i Stange i 2020, og det er stor usikkerhet knyttet til langtidsledigheten. Arbeidslivet er helsefremmende, og et variert næringsliv kjennetegnet av høy yrkesdeltagelse bidrar positivt til folks helse.

Som grunnlagsdokumentet viser, ser vi en vedvarende utfordring med sosiale forskjeller i helse. De som har god råd og utdanning, har større sjanse for å ha god helse enn de med dårligere sosioøkonomiske forutsetninger. Yrkesdeltagelse og utdanning er sentrale faktorer her. Disse forskjellene går i arv: Lav utdanning hos foreldre er knyttet til lav utdanning, arbeidsledighet, fedme, mer sykdom, lavere levealder og så videre for neste generasjon. Problemene forplanter seg videre i utenforskap. Hvordan skal denne lenken brytes? Hvilke tidlige intervensjoner kan og bør vi gjøre for å sikre gjennomføring av utdanning for barn og unge? Tiltakene er i noen grad vanskelige å måle, da en først ser effekten mange år senere. Barn må like skole, må oppleve seg sett, hjulpet, prioritert, for å klare å mestre noe. Mer aktivitet knyttet opp til skole/SFO fremfor fritid vil gi mer mulighet for de minst ressurssterke. Grep gjøres allerede i dag, men her kan en være mer offensive. Utfordringsbildet peker mot at en tydelig satsning på barn og unge vil være sentralt i det videre folkehelsearbeidet. Anerkjennelse av barn og unges opplevelse og deres medvirkning er et grunnleggende prinsipp i både barnehager og skoler. Barn skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar, og tiltakene som iverksettes skal være forankret i forskning.

Folkehelseprofilen viser at i skoleåret 2017/2018 oppgitt 94% av elever i 10. trinn at de trives godt eller svært godt på skolen. Hva er de positive suksessfaktorene som skaper høy trivselsgrad? Hvordan skal en opprettholde denne gode trenden?

Den psykiske helsen blant unge er i negativ utvikling. 18% svarer at de har vært plaget av ensomhet, og 12% rapporterer om depressive symptomer. Hvordan skal vi fange opp de som sliter? Å føle seg trygg, oppleve tilhørighet og å trives i oppvekstmiljøet og lokalsamfunnet er grunnleggende betingelser for god psykisk helse gjennom hele livsløpet.

Vi må legge til rette for at eldre kan klare seg selv så lenge som mulig uten at samfunnet må koples på. Her må en sikre gode boliger, gjerne som kan eies selv fremfor leie, og gode fellesskap som bistår hverandre. Spesielt i en pågående pandemi, og med innskrenket kommunalt økonomisk handlingsrom, som erfaringsmessig pleier å gå ut over det forebyggende arbeidet, hvordan skal en styrke de forebyggende og helsefremmende tjenestene i dårlige tider? Hvordan oppfordre

innbyggere til å planlegge for egen alderdom, investere i sosialt nettverk, tilrettelegge eget boforhold, og ta grep for å opprettholde best mulig funksjonsevne for et aktivt liv?

Trafikksikkerhet er et viktig aspekt av folkehelsearbeidet. Dette håndteres administrativt, gjennom det ordinære arbeidet med arealplan og byggesak, utøvelse av vegmyndighet, og gjennom drift, forvaltning og vedlikehold. Det er et løpende samarbeid med fylkeskommunen med hensyn på fylkesveger. Det er også opplæring i skolene.

Innsatsområder, for å imøtekomme mest mulig at utfordringene fremhevet i oversiktsdokumentet, bør være:

- **Styrke innenforskap og det sosialt bærekraftige samfunn** – skape attraktive møteplasser og styrke den enkeltes mulighet, uavhengig av alder og sosial ulikhet, til å delta i samfunnslivet
- **Styrke muligheten til arbeid** – mål om tilstrekkelige barnehageplasser, praksisplasser, skoleplasser uavhengig av individets bakgrunn
- **Styrke muligheten til økt fysisk og psykisk aktivitet for alle** – i samarbeid med frivilligheten ha mål om tilrettelegging på ulike nivåer, ulik alder, på ulike arenaer med variert innhold.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunen har et ansvar både for å forebygge alvorlige ulykker og begrense skadene ved kriser og katastrofer. Helt sentralt i dette arbeidet er gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser), en god beredskap, og øvelser. Beredskapsarbeid krever samhandling på tvers av kommuner og forvaltningsnivå for å styrke den samlede beredskapen, både forebyggende og operativt. Stange kommune har historisk sett ikke hatt mange alvorlige hendelser. Det har vært gjennomført øvelser internt og med Fylkesmannen i 2019 og 2020 for å styrke den helhetlige kompetansen knyttet til beredskap.

Beredskapssituasjonen kommunen har stått i siden mars 2020 knyttet til Covid-19, har utfordret kommunen og våre innbyggere på flere vis. Oppsummert kan det slås fast at kommunens beredskapsorganisasjon har håndtert den pågående situasjonen på en meget god måte.

Det er viktig å opprettholde fokuset på å videreutvikle kommunens samlede beredskapskompetanse, og oppdatert planverk som avklarer roller, oppgaver og tiltak er derfor avgjørende. Kommunens beredskapsmessige oppfølgingsplan, sammen med den helhetlige ROS-analysen, og kommunens overordnede beredskapsplan utgjør det øverste nivået i kommunens beredskapsdokumentasjon. Følgende planarbeid er under arbeid:

Overordnet beredskapsplan som omhandler plan for oppfølging av beredskapsarbeidet, overordnet generell beredskapsplan, og operativ beredskapsplan. Denne er under revisjon og vil ferdigstilles tidlig i 2021.

Kommunens overordnede ROS-analyse som omhandler brann og forurensning, helseberedskap, infrastruktur, naturfenomen, og sikkerhet. Denne er under revisjon og ferdigstilles i løpet av 2021.

Sektorenes virksomhet

Utfordringsbildet synliggjort i Status- og utfordringsdokumentet danner grunnlag for denne planstrategien. Det er særlig to utviklinger som peker seg ut i utfordringsbildet: Befolkningsutvikling og demografisk sammensetning, og kommunens økonomi. Det er et behov for å tilpasse kommunens aktivitet og tjenesteyting til økonomien.

Fremtidige utsikter til befolkningsutvikling er en viktig del av kommunens planlegging på tre hovedområder:

- Helse og omsorg
- Boligpolitikk
- Arealforvaltning

Hvor folk bosetter seg har både en tjeneste- og arealmessig konsekvens, og det er desto viktigere at vi ser areal-, bolig- og tjenesteyting i sammenheng.

Konsekvenser for helse og omsorg

Endringen i befolkningssammensetning mot 2040, der aldersgruppen 80+ vil dobles mens yngre aldersgrupper vil være tilnærmet uendret, innebærer at dagens tjenesteproduksjon ikke er bærekraftig på sikt. Dette handler både om forholdstallet mellom brukere og "varme hender", men også økonomien i tjenesteytingen. Fremtidens behov for helse- og velferdstjenester har klare arealmessige konsekvenser.

For helse- og omsorgssektoren vil dette innebære å utvikle nye måter å løse oppgavene på. Det må utvikles nye omsorgsformer gjennom ny kunnskap og kompetanse, nye faglige metoder og samarbeidsformer, bruk av velferdsteknologi, samt endring av organisatoriske og fysiske rammer. Samtidig må det satses offensivt på tidlig innsats og folkehelse, på alle nivå.

Velferdsteknologi og andre digitale løsninger vil i større grad bli brukt i møte med endret befolkningssammensetning og økte krav til økonomisk bærekraftige tjenester. Digitalisering er ikke kun et tiltak for økonomiskeffektivisering – gode og tilgjengelige tjenester styrker dialogen med innbyggere og næringsliv, og gir gode lokalsamfunn. Digitale tjenester skal være enkle å bruke, effektive og pålitelige. Å motvirke digital utenforskap, både ved å øke den digitale kompetansen hos barn og unge, men også eldre, vil bli sentralt. Stange kommune har et løpende samarbeid med seks andre kommuner gjennom Hedmark IKT, der det jobbes administrativt med å styrke digitalisering.

Kommunedelplan for helse og omsorg i Stange kommune legger fire strategiske perspektiver til grunn for valg av mål og strategier:

- Hverdagsmestring og tidlig innsats
- Kunnskapsbasert praksis og kvalitet
- Innovasjon og velferdsteknologi
- Ledelse og kompetanseutvikling

Denne planen ble vedtatt i 2016 og skal således revideres i kommende planperiode. Omstilling til et aldersvennlig samfunn etter kvalitetsreformen *Leve hele livet*, kan bli et sentralt tema her.

Konsekvenser for boligpolitikken

Stange kommunes bosettingsmønster viser en tendens til sentralisering i senere tid. Som en del av Hamarregionen har Stange sett en sterk boligprisvekst i samme periode. Dette henger sammen med attraktivitet, men også med overordnede rammeforutsetninger gitt av finans- og lånemarkedet. Den store overvekten av eneboliger i kommunens boligmasse vil være en utfordring i perspektiv av den fremskrevne endringen i alderssammensetning. Det vil være behov for en økning i andelen tilgjengelige boliger i tettstedene, og det vil videre være avgjørende å sikre alle mulighet til å skaffe seg et godt sted å bo, også i sentrumsnære områder, uavhengig av sosioøkonomiske forutsetninger. Dette styrker mulighetene for samfunnsdeltagelse og motvirker utenforskap, en faktor statusdokumentet viser er i økning. Dette skaper et behov for en tydelig boligpolitisk profil.

Kommuneplanens samfunnsdel legger følgende føringer til grunn for det videre arbeidet: *For å sikre et variert botilbud, utarbeide en kommunedelplan for boligpolitikken, også den boligsosiale, og gjennom dette arbeidet styrke kommunens rolle som boligpolitisk aktør.* Denne kommunedelplanen er under utarbeidelse, og er planlagt politisk behandlet i tidlig 2021.

Ved å skape felles møteplasser og legge til rette for deltagelse i sosiale og kulturelle aktiviteter, kan kommunen bidra til integrering og tilhørighet for alle aldersgrupper. God stedsutvikling ligger til grunn for gode bomiljø, også utenfor boligens fire vegger.

Videre står det under langsiktig arealstrategi: *Satsning på tettstedene langs Intercity-strekningen og opprettholde tettsteds- og grendestrukturen*. I dette ligger det at det er langs IC-strekningen at kommunen vil tilrettelegge for kommunale tjenester, handel og service, og det er hit tyngden av planleggingsressurser vil kanaliseres. Dette vil også kunne gi positive ringvirkninger for tettsteder og bygder rundt. For opprettholdelse av tettsteds- og grendestrukturen vil kommunen sørge for at det finnes planavklarte arealer til boligformål. Foregående planperiode har vist et behov for en videre drøfting av hva som ligger i *opprettholdelse*, og et politisk ønske om å revurdere denne strategien, spesielt i perspektiv av boligutvikling.

Konsekvenser for arealbruken

Befolkningsutviklingen kombinert med en aldrende befolkning vil få konsekvenser for langsiktig arealbruk i kommunen. Stange kommune er en kommune i tydelig vekst. Samtidig konsentrerer denne veksten seg til enkelte deler av kommunen, og det er de største tettstedene som vokser mest. Mange av verdens største byer er bygget på matjord, av den grunn at våre forgjengere slo seg ned der det var næringsgrunnlag og at byene utviklet seg derfra. Dette gjelder også på lokalt nivå i Stange kommune, der flere av tettstedene med sterkest vekst ligger omkranset av matjord. Både matjord og skog er viktige ressurser som danner vårt fremtidige livsgrunnlag, og forvaltning av disse ressursene vil innebære avbalanserte avveininger mellom forskjellige drivkrefter for vekst, arealbruk og tetthet.

Sentraliseringstendensen føyer seg til det overordnede bildet av drivkreftene i bolyst og attraktivitet på nasjonalt nivå. Dette ble synliggjort av Samfunnsøkonomisk Analyse i sin presentasjon av rapporten *Flyttestrømmer inn, ut og internt i Elverum, Hamar, Løten, Ringsaker i Stange* (SØA-rapport 4-2018), i det de oppsummerte fire faktorer som former hovedtyngden av folks bostedsbeslutninger fremover: Folk vil bo "der de bor i dag; der de finner jobb; der det er godt å bo; og der det er kult å bo". Å dra nytte av den etter hvert begrensede befolkningsveksten vil innebære at kommunen må velge *hvor* denne skal skje. Fokus på å utvikle kvalitativt gode tettsteder med større grad av fortetting, vil være nødvendig både som følge av ønsket om befolkningsvekst, jordvernfokus, og for å støtte opp under en nasjonal føring om utvikling rundt kollektivknutepunktene.

For å kunne innfri forventninger som skapes, må det også finnes tilgjengelige tomter. Men også funksjonelle og tiltalende tettsteder med gode møteplasser og tjenestetilbud, lett tilgjengelighet til Oslo og Hamar med tog, men også ut i naturen og kulturlandskapet, Mjøsa og de store skogene. Hvordan tettstedene langs Intercity-strekningen skal utvikles blir viktig både på kort og lang sikt. Områdeplan for Stangebyen gir føringer for hvordan sentrale problemer skal løses i denne utviklingen. Det samme gjelder det pågående planarbeidet for Åkersvika hageby. En helhetlig areal- og transportplanlegging innad i kommunen, så vel som regionalt, blir svært viktig i årene som kommer.

Langsiktig arealstrategi

Gjennom kommuneplanens samfunnsdel har Stange kommune lagt føringer for den langsiktige arealbruken i kommunen. En sentral målsetning bak den langsiktige arealstrategien, er å fortsatt sørge for befolkningsvekst og –utvikling i Stange kommune. Målsetningen er en gjennomsnittlig årlig vekst på 1.2%. Følgende tre strategiområder ligger til grunn i gjeldende samfunnsdel:

Satsning på tettstedene langs Intercity-strekningen

Ved å benytte fordelen med dobbeltsporsatsningen gjennom kommunen, videreutvikle allerede eksisterende tettstedsstrukturer og benytte den allerede iboende attraksjonskraften, er det valgt å sette størst innsats inn mot Tangen, Stangebyen og Ottestad. Det er disse stedene som på ulikt vis anses å ha størst potensiale for å ta en vesentlig befolkningsøkning. Å satse på tettstedene langs Intercity-strekningen, innebærer at det er her kommunen vil tilrettelegge for kommunale tjenester, handel og service, og det er hit tyngden av planleggingsressurser og utviklingsprosjekter vil kanaliseres i planperioden. Strategien muliggjør også at man på sikt kan bygge opp et tjenestetilbud som er mer konsentrert og effektivt, også med hensyn til kommunens økonomiske handlingsrom.

Et konsentrert tjenestetilbud, kombinert med handel og servicefunksjoner, samt attraktive møteplasser i nærhet til hvor folk bor, gjør at den langsiktige arealstrategien også støtter opp under kommunens folkehelsearbeid. Samtidig bidrar den også til å understøtte lokalt næringsliv, særlig i Stangebyen, da det er folk som skaper handel. Satsning handler om å konsentrere kommunens slagkraft for å oppnå attraktivitet til hele kommunens beste. En satsning på Intercity-tettstedene vil gi positive ringvirkninger for tettsteds- og bygdestrukturen, også utenfor Intercity-strekningen.

Hensynet til klima og miljø er også et sentralt argument for kommunens satsning på tettstedene lang Intercity-strekningen. En god samordnet areal- og transportplanlegging kombinert med at vi bygger opp under eksisterende tettsteder og kollektivknutepunkt, gjør at kommunen aktiv kan påvirke klimagassutslippene og mobilt energibruk. Dette gjelder spesielt der kommunens klimaregnskap viser at det er betydelig effektpotensiale å utløse, hverdagsreiser med personbil. To tredeler av kommunens klimagassutslipp kommer fra transport, og alle faglige rapporter viser at teknologisk utvikling som elektrifisering av bilparken ikke er nok til å få den samlede energibruken ned. God klimaplanlegging handler om å tilrettelegge for et samfunn med en hverdag der det er *enkelt* for innbyggerne å gjøre miljøvennlige valg.

Opprettholde tettsteds- og grendestrukturen

Dette er et annet vesentlig strategimål for arealutviklingen i Stange kommune, fastslått i samfunnsdelen. Mindre tettsteder og bygder har også en attraksjonskraft. Det er fortsatt kort avstand til tettstedene langs IC-strekningen og knutepunktene, samtidig som det er nærhet til naturen, det er ofte sterk tilhørighet og større variasjon i boligtyper. Det skal derfor være planavklarte tomteområder også i de mindre tettstedene i kommunen, for å gi de som ønsker å bosette seg slik et reelt valg om å gjøre det. Funksjonene som det tilrettelegges for her, er de som

hører grenda til, slik som nærmiljøanlegg og forsamlingshus, mens større fellesfunksjoner legges til de større tettstedene.

Kulturlandskapet og Mjøsa
Det er et mangfold av kulturlandskap i Stange som er med på å befeste kommunens identitet. Det siste punktet som er løftet frem i kommunens arealstrategi er nærheten og ressursene som ligger i det særegne og attraktive kulturlandskapet der også Mjøsa inngår, både visuelt og gjennom en lang strandlinje. Disse ressursene skal utnyttes både i næringssammenheng, rettet mot turisme, men kanskje først og fremst kan nærhet til natur, kulturmiljøer og -landskap være med å øke attraksjonskraften og bolysten til kommunen gjennom gode arealmessige disposisjoner, lett tilgjengelighet og bevisst markedsføring av disse kvalitetene. Mjøsstranda er nevnt spesielt, og vies spesiell oppmerksomhet i arealdelen, både som tilgjengelig nærturområde og som turistmål.

Disse tre arealstrategiene er konkretisert gjennom planer i forrige planperiode, særlig gjennom kommuneplanens arealdel og reguleringsplan for Intercity. Intensjonene i arealstrategien er fulgt opp gjennom satsning på etablering av strand, toaletter, innkjøp av sykler, og ankomst av Skibladner ved Atlungstad. På Gillundstranda bygges småbåthavnen ut. Når det gjelder fremføring av strandsti, er dette omtalt under planbehov i kapittel 4.

Det fremkommer også i prosessen med utarbeidelse av planstrategien et behov for å mer inngående drøfte hva som ligger i opprettholdelse, og de politiske vedtakene i forbindelse med *Status- og utfordringsdokumentet* viser et ønske om at *utvikling* heller skal ligge til grunn for kommunens arbeid med tettsteds- og bygdestrukturen. Dette betyr et behov for å gjennomgå den langsiktige arealstrategien i en rulleringsprosess.

Planbehovet 2021-2025

Det følgende er behovet for nye planprosesser i planperioden. Reguleringsplaner er som hovedregel ikke omtalt i dette dokumentet. Det henvises til kommuneplanens arealdel for mer informasjon om dette feltet. Alle reguleringsplaner er tilgjengelig på kommunens internettsider. Kommuneplan, kommunedelplaner for tema og areal, områdereguleringsplaner samt strategier og handlingsplaner er medtatt.

Kommuneplanen for Stange er kommunens overordnede plan og styringsdokument for utviklingen av kommunen som geografisk enhet og som organisasjon. Kommuneplanen består av *Samfunnsdel* (vedtatt 2014) og en *Arealdel* (vedtatt 2020). Samfunnsdelen er retningsgivende for kommunens virksomhet, mens arealdelen er juridisk bindende. Samfunnsdelen er delt inn i en langsiktig del som påpeker visjoner, mål og strategier – også langsiktig arealstrategi – for de neste tolv årene. Og en kortsiktig del, handlingdselen, som for Stange utgjør økonomiplanen. Kommuneplanen skal ha tydelige føringer for ønsket utvikling i kommunen, samtidig som den må ha tilstrekkelig fleksibilitet til at kommunen kan forholde seg til endringer og utviklingen av samfunnet.

Plan- og bygningsloven sier at det i hver kommunestyreperiode skal tas stilling til hvorvidt en rullering er nødvendig og skal prioriteres. Gjennom planstrategien har kommunestyret mulighet til å ta stilling til dette. En *rullering* innebærer begrensede endringer. For arealdelen kan det gjelde geografiske områder eller begrensede temaer. En *revisjon* av planen er mer omfattende. For arealdelen innebærer en revisjon at arealbruk i hele kommunen skal tas opp til vurdering.

Kommuneplanen

Kommuneplanens arealdel

Ny kommuneplanens arealdel ble vedtatt i juni 2020 (sak 42/20). Det ble samtidig fattet vedtak om at arealdelen skal rulleres før utgangen av inneværende kommunestyreperiode. Dette vedtaket foregriper samlede vurderinger og prioriteringer i planstrategien.

Nå som før vedtak i kommunestyret i juni 2020, gjelder de samme føringer som for planarbeidet med hensyn til sentrale retningslinjer og forventninger til planlegging. En mer omfattende rullering av arealdelen bør baseres på endrede behov.

En rullering kan avgrenses til gitte geografiske områder eller temaer, og det kan vurderes om jevnlige rulleringer av arealdelen kan erstatte kommunedelplaner som også kan holdes oppdatert.

En mulig løsning kan være at planprogram for samlet rullering av samfunnsdel og arealdel fastsettes av sittende kommunestyre. Det fastsettes noen spesifikke utredningsbehov som prioriteres, for eksempel fortettingsanalyse. Arbeid med samfunnsdel og arealdel kan da gå parallelt. Dette vil gi sittende kommunestyre mulighet til å gi tydelige føringer gjennom et felles planprogram.

Kommuneplanens samfunnsdel

Ved kommunestyrets behandling av status- og utfordringsdokumentet (sak 97/20) ble det fattet vedtak med flere tilføyninger. Vedtaket initierer rullering av kommuneplanens samfunnsdel, med fokus på langsiktig arealstrategi.

Status- og utfordringsdokumentet viser oss samtidig at flere rammeforutsetninger har endret seg siden samfunnsdelen ble vedtatt, blant annet FNs bærekraftsmål, som etter de nasjonale forventingene skal legges til grunn for planleggingen. En kan vanskelig vurdere disse temaene uten å se dem i sammenheng med de helhetlige målsetninger i dagens samfunnsdel.

Samtidig med dette står vi overfor et svært omfattende omstillingsarbeid, med målsetning om å tilpasse dagens drift til gitte økonomiske rammer. En rullering av kommuneplanen, både samfunnsdel og arealdel, må hensynta dette. Omfang, avgrensning og tematikk konkretiseres ved oppstart av rulleringsarbeidet, gjennom planprogram. Det kan være relevant å gjennomføre samtidig rullering av samfunnsdelen og arealdelen med felles planprogram, jfr. plan- og bygningslovens §11-2.

Kommunedelplaner og områdereguleringsplaner

En kontinuerlig utvikling av digitale løsninger og kompetanse, bidrar til at kartet er et mer levende og dynamisk virkemiddel for arealplanlegging. Nylig vedtatt arealdel tar opp i seg de mulighetene dette gir, for eksempel til å øke detaljeringsgraden i plankartet. For å fullt ut kunne benytte seg av mulighetene kartteknologien åpner for, er det også viktig å ha en jevnlig oppdatering av overordnede arealplaner.

Dette forenkler rullering av tidligere kommunedelplaner ved planlegging av avgrensede geografiske områder også gjennom arealdelen. Dette gir økt sammenheng i planverket. Det vil være naturlig å se problemstillinger rundt eksempelvis fortetting i Ottestad, i forbindelse med rullering av arealdelen i kommende planperiode, heller enn å revidere kommunedelplan for Ottestad.

Områdeplan for infrastruktur i Stange

Plankrav i kommuneplanens arealdel utløser et behov for en ny plan for infrastruktur og blågrønn struktur i Stange, øst for jernbanen. Ny arealdel har planavklart flere områder til bolig, men det gjenstår en større sammenhengende infrastrukturplan for å skape sammenheng i områdeutviklingen.

Reguleringsplan for strandbruk og fremføring av sti

Som et resultat av del 3 av arealstrategien i kommuneplanens samfunnsdel, *Kulturlandskapet og Mjøsa*, har kommuneplanens arealdel avklart en strandsti fra Atlungstad til Gillundstranda. Før realisering av denne, er det krav til detaljregulering. Dette vil være et omfattende og ressurskrevende planarbeid, og av hensyn til behov for prioritering av en rekke forestående planoppgaver, foreslo kommunedirektøren å ikke prioritere dette arbeidet i neste fireårsperiode. Ved politisk behandling ble det vedtatt å legge opp til forberedende oppstart av reguleringsplanarbeidet helt mot slutten av planperioden.

Områdeplan for Gubberud

I arealdelen er det satt krav til samtidig planlegging for flere eiendommer på Gubberud i Ottestad. Dette viser til at området krever en områderegulering. Gjennomføringen har koblinger til bygging av dobbeltspor jernbane, som kan gjøre det riktig å avvente planleggingen til neste planperiode. Økt behov for tilgjengelige planavklarte boligområder i Ottestad kan imidlertid fremskynde behovet for områderegulering.

Kommunedelplan for oppvekst

Gjeldende kommunedelplan for oppvekst har varighet 2016-2021. I løpet av perioden har nasjonale føringer og satsningsområder endret seg betydelig. Det er behov for å oppdatere begrensede deler av kommunedelplanen for å reflektere endrede rammer. Dette kan gjøres parallelt med forestående utredning av skolestruktur.

Kommunedelplan helse og omsorg

Denne kommunedelplanen har fire års virkningstid og skal derfor revideres i inneværende periode. Endret tjenestebehov, økning i antall brukere med sammensatte behov, økningen i andel eldre med

demens, økt bruk av velferdsteknologi, og reformen *Leve hele livet* vil være sentrale temaer i denne revisjonen.

Områdeplan for Tangen sentrum
Som det fremkommer av kommunedelplan for Tangen, skal det foreligge områderegulering før detaljregulering kan vedtas. En områderegulering utarbeides av kommunen. Dette for å fortsette å støtte opp under satsningen på tettsteder langs IC-strekningen. Dette planarbeidet er i oppstartsfasen.

Kommunedelplan for kulturminner
Kulturminneplanens første del er under utarbeidelse med forventet vedtak i 2021. Planprogram ble vedtatt i 2017. Arbeidet er delt opp slik at det i første omgang er gjort registreringer og vurderinger som har inngått i arealplaner vedtatt i 2020. Med utgangspunkt i arealstrategien, har arbeidet så langt vært avgrenset til kommunens tre satsningsområder langs IC-strengen, samt Vestbygda med tilhørende strandsone, jfr. arealstrategiens pkt 3. I tillegg er Ilseng og deler av Romedal medtatt. Resten av kommunen er planlagt dekket gjennom en videre rullering, med temaer som industriutvikling, forsamlingslokaler, skogbruk og utmarksnæring.

Miljøplan
Det er behov for en plan som kan gi tydelige prioriteringer, og sikre god måloppnåelse innen kommunens mange oppgaver på miljøfeltet.

Kulturplan
Det er behov for en plan som tydeliggjør rammene og retningen kulturfeltet skal ta i tiden framover, og at dette ses i sammenheng med kommunens vekstmål og omdømmebygging. Samtidig har rollen til nåværende *kommunedelplan for anlegg for idrett og fysisk aktivitet* endret seg, ettersom kravene til egen kommunedelplan for dette har frafalt. Idrettsfeltet kan derfor omtales i en kulturplan og inngå i det utvidede kulturbegrepet. Det vil på det viset være naturlig å se idretts- og friluftslivets rolle i sammenheng med den helhetlige satsningen på kultur.

Hovedplan for veg
Hovedplan veg vil være et samlende dokument, som gir overblikk over de gjeldende retningslinjer, normer, håndbøker og rutinedokumenter for forvaltning, drift og vedlikehold av offentlige veger. Dette vil i relativt stor grad være en fagplan, men da deler av innholdet har prinsipiell betydning bør det foreligge politisk vedtak på en hovedplan veg. Grunnet begrenset ressurstilgang ble denne ikke utarbeidet i forrige planperiode. Hensiktsmessigheten av å utarbeide en slik plan bør vurderes i løpet av planperioden.

Trafikksikkerhetsplan
En oppdatert og tverrsektoriell trafikksikkerhetsplan er en forutsetning for å søke om tilskuddsmidler til skolevegtiltak, og et grunnlag for prioritering av trafikksikkerhetstiltakene i kommunen. Det er et nasjonalt mål at den forventede veksten i persontransport i de norske byområdene skal tas av kollektivtrafikk, sykkel og gange, og dette bør også reflekteres i mindre byer og tettsteder. Det er generelt viktig at det legges til rette for trygg skolevei og trafikksikre tilbud for myke trafikanter.

Handlingsplaner og strategier

Handlingsplan for folkehelse

Samfunnsdelen gir overordnede føringer for folkehelsearbeidet, men det er behov for en felles forståelse og tydelige strategiske prioriteringer for folkehelsearbeidet i Stange kommune. Av den grunn er det behov for en handlingsplan for folkehelse. Denne er under utarbeidelse.

Alkoholpolitisk plan

Kommunene skal etter alkoholloven ha en alkoholpolitisk plan. Kommunen har en egen forskrift om tildeling av salgs- og skjenkebevillinger og salgs- og skjenketider. Her vises det til at vi skal ha en ruspolitisk handlingsplan. Stange kommunes ruspolitiske handlingsplan er utgått på dato. Alkohol- og rusmisbruk representerer et betydelig samfunnsproblem, og kommunen bør imøtekomme dette med en helhetlig politikk og bevisst forhold til tilgjengelighet. Det anbefales at kommunens alkoholpolitiske handlingsplan utarbeides som en del av en helhetlig rusmiddelpolitisk handlingsplan.

Arbeidsgiverstrategi

Arbeidsgiverstrategi for Stange kommune ble vedtatt i 2016, og skal derfor revideres.

Interkommunalt arbeid med areal- og transportplan

Stange har i lengre tid, senest gjennom innspill til Innlandsstrategien, synliggjort et behov for revisjon av Samordnet Miljø-, Areal- og Transportplan for Hamarregionen, SMAT. I vedtatt utgave av Innlandsstrategien er denne oppført som "trenger videre avklaring". Det ble også i forrige planstrategi synliggjort et behov for en samordnet areal- og transportplan for Hamar byområde. Initiativet til dette planarbeidet ligger ikke hos Stange kommune. Det vil likevel være aktuelt å bruke planressurser på dette når planarbeidet formelt settes i gang. Det samme gjelder videre arbeid med oppfølging av Areal- og transportplan for Mjøsbyen, der det i løpet av 2020/2021 skal utarbeides en forpliktende samarbeidsavtale.

Pågående planprosesser

De følgende planene er i prosess i 2020.

Plan	Hensikt/bakgrunn	Status	Forventet slutt-behandling
Områdeplan for Åkersvika hageby	Transformasjon/omforming av området Åkershagan til ny bydel, innenfor bærekraftige rammer	Under utarbeidelse	Tidlig 2021
Områdeplan for Tangen sentrum	Støtte opp under satsningen på tettsteder langs IC-strekningen. Områderegulering skal foreligge før detaljregulering kan vedtas.	Planarbeid påbegynt. Formell oppstart ikke varslet.	Andre halvdel 2022
Kommunedelplan for boligpolitikk	Utarbeide en kommunedelplan for boligpolitikken, også den boligsosiale, og styrke kommunens rolle som boligpolitisk aktør	Under utarbeidelse	Første halvdel 2021
Kommunedelplan for kulturminner	Kunnskap og kompetanse om bærekraftig forvaltning av vår kulturarv som kombinerer vern og bruk	Planprogram vedtatt, under utarbeidelse	Faseinndelt rullering
Handlingsplan for klima og energi	Konkretisere og følge opp målsetninger for klima og energi satt i kommuneplanens samfunnsdel	Merknads-behandling etter høring	Første halvdel 2021
Strategisk næringsplan - rullering	Forutsetningene for kommunens arbeid med næringsutvikling er endret. Blant annet ved egen næringssjef og at Stange kommune nå er vertskommune for HRU.	Under utarbeidelse	Årsskiftet 2020/2021
Kommunikasjons-strategi	Styrke kommunens omdømme og bidra til at kommunen når sine vedtatte mål. Formidle kommunens verdier og synliggjøre Stange som en attraktiv plass å bo og leve. God informasjonsflyt internt og eksternt, god mediehåndtering.	Under utarbeidelse	Årsskiftet 2020/2021
Beredskapsplan (revisjon) Overordnet ROS-analyse	Forebygge alvorlige ulykker og begrense skade ved kriser og katastrofer	I ferdigstillelse Under utarbeidelse	2021 2021
Interkommunal avfallsplan	Planforslaget trekker opp hovedmål og strategier for avfallshåndteringen i regionen fra 2021 frem til 2030 med delmål for miljø, kundetilfredshet og økonomi.	På høring	2021
Handlingsplan for folkehelse	Konkretisere satsninger vedtatt i samfunnsdelen. Målrette kommunens innsats på folkehelse.	Under utarbeidelse	2021

Planarbeider som igangsettes i løpet av planperioden

Plan	Hensikt/bakgrunn	Status	Forventet fremdrift
Kommuneplan Samfunnsdel - rullering Arealdel – rullering	Vedtak i kommunestyret	Vedtatt juni 2014 Vedtatt juni 2020	Rulleres i løpet av planperioden
Kommunedelplaner areal Kommunedelplan Tangen Kommunedelplan Ottestad	Inngår i rullering av kommuneplanens arealdel	Rullert gjennom KPA Rullert gjennom KPA	Inngår i videre rullering av KPA Inngår i videre rullering av KPA
Områdereguleringsplaner Områdeplan for infrastruktur Stange øst Forberedende arbeid til regulering av Mjøssti	Tilrettelegging for videre utbygging av nye tomteområder Fremføring av Mjøssti Atlungstad-Gillundstranda	Ny Ny	Oppstart i 2021 Mot slutten av planperioden
Kommunedelplaner tema Kommunedelplan oppvekst Kommunedelplan helse og omsorg Kulturplan Miljøplan Trafikksikkerhetsplan	Nye rammeforutsetninger Nye rammeforutsetninger Avklare kulturens rolle i kommunens strategier Politisk forankrede prioriteringer på miljø Overordnede føringer; god trafikksikkerhet	Rulleres Revideres Ny Ny Revisjon	Oppstart i 2021 Oppstart i 2021 Oppstart i 2021 Oppstart i 2021 Oppstart i 2021
Strategier og handlingsplaner Arbeidsgiverstrategi Alkoholpolitisk plan Handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold	Behov for oppdatering Lovpålagt Politisk vedtak	Revisjon Ny Ny	Oppstart i 2021 Oppstart 2021 Oppstart 2022
Interkommunale planer Samordnet areal- og transportplan Oppfølging av vedtatte planer jernbane – Kleverud-Åkersvika	Behov for økt regionalt fokus i planleggingen		